

BORGARTING LAGMANNSRETT

Dok 1

Barne- og familiedepartementet
Postboks 8036 Dep

0030 Oslo

Deres referanse

Vår referanse

23-092594ADM-BORG/BORG

Dato

21.06.2023

Høring – NOU 2023:7 Trygg barndom, sikker fremtid. Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre

Lagmannsrettens merknader er begrenset til den rettslige behandlingen av barnevernssaker i domstolene, og primært det som er av betydning for ankeinstansen.

Lagmannsretten peker imidlertid på at det i den siste tiden er gjennomført flere større endringer som skal sikre barns medvirkning innen barnevernsfeltet, se kapittel 6 punktene 6.2.3 og 6.2.4. Det kan være hensiktsmessig at disse tiltakene får virke en tid slik at effekten av disse kan vurderes før nye tiltak innføres, slik som påpekt av Dommerforeningens fagutvalg for offentlig rett (heretter Dommerforeningen) i den innledende delen av deres høringssvar.

Det er foretatt mange nye regelverksendringer den senere tid innenfor barnevernsområdet. Lagmannsretten er enig med Dommerforeningen i at reglene som gjelder barns rettigheter på dette området, bør samles i én og samme lov og tilsvarende i én og samme forskrift, se høringsnotatet innledningsvis.

Nummereringen nedenfor følger oppsummeringen av utvalgets forslag til tiltak i kapittel 30 og dels oppsummering i hovedkapitlene.

1) Forslag 1: Utprøving og etablering av en Barnerepresentantordning (utvalgets flertalls forslag) - kapittel 7

Det foreslås å etablere en barnerepresentantordning (BRO), som skal gi uavhengig representasjon for alle barn som blir plassert utenfor hjemmet, enten frivillig, akutt eller med tvang. En barnefaglig kompetent person skal ha hovedansvaret for å representere barnet og samarbeide med akkreditert advokat (barnets advokat) i de steg av prosessen der det trengs. Ordningen skal erstatte talsperson, tillitsperson og tilsynsperson i fosterhjem.

Postadresse
Postboks 2107 Vikå, 0125 Oslo

Sentralbord
21 55 80 00

Saksbehandler
Kristine Bielke Djupvik

Bankgiro

Organisasjonsnummer
926721356

Kontoradresse
Keyzers gate 13, 0165 Oslo

Telefaks

Telefon

Ekspedisjonstid
0800-1545 (1500)

Internett/E-post
<http://domstol.no/borgarting>
borgadm@domstol.no

Det foreslås at ordningen først prøves ut, som en del av utredningen av hvordan en nasjonal ordning bør innrettes.

Etter lagmannsrettens oppfatning kan det synes positivt og innebære en styrking av barns rettssikkerhet dersom alle barn som blir plassert utenfor hjemmet, gis uavhengig representasjon. Dersom den uavhengige representanten, som skal være en barnefaglig person, rekrutteres fra de samme fagmiljøer som arbeider som sakkyndige i dag, kan dette skape ytterligere press på de sakkyndige som oppnevnes for domstolene. Lagmannsretten bemerker at det allerede i dag er problemer med å få tilstrekkelig antall kvalifiserte sakkyndige i barnesaker – både i foreldretvister og i barnevernssaker. Dersom innføringen av BRO medfører økt press på bruken av sakkyndige, kan dette ramme avviklingen av slike saker i lagmannsretten og medføre økt saksbehandlingstid. Tilsvarende gjelder dersom rekruttering til BRO skal gjøres fra ansatte i barnevernstjenesten. Lagmannsretten viser her til mindretallets vurdering under punkt 7.6.1 side 113 hvor det blant annet uttales:

En innføring av BRO vil kreve rekruttering av et stort antall ansatte. Dette vil kunne sette press på en tjeneste som allerede i dag er preget av høy turnover samt til dels store utfordringer med tanke på rekruttering.

En presset barneverntjeneste vil skape problemer for alle ledd i den videre behandling av saker som ankes inn for domstolene, herunder for gjennomføringen av ankesaker hvor blant annet de ansatte innkalles som vitner.

2) Forslag 2: Lavere aldersgrense for partsrettigheter, og partsstatus for barn (kapittel 8)

Aldersgrensen for å opptre som part i barnevernssaker foreslås senket fra 15 til 12 år. Det opprettholdes en mulighet for nemnda til å innvilge yngre barn partsrettigheter. Lagmannsretten har i utgangspunktet ingen merknader til dette forslaget, men er enig i Dommerforeningens høringsuttalelse om at forslagene knyttet til barns partsstatus og partsrettigheter bør klargjøres. Det vises til Dommerforeningens vurdering under punkt 7.6.5:

Etter vårt syn framstår utvalgets forslag om barns partsstatus og partsrettigheter noe uklart. I punkt 8.2.1 er det redegjort for begrepene partsstatus, partsrettigheter og prosessevne. I utredningen for øvrig er det uklart i hvilken grad det skilles mellom disse begrepene. Det er også uklart hva utvalget egentlig foreslår.

I dag er partsrettigheter regulert i barnevernsloven § 12-3. Det følger av bestemmelsen at barn som har fylt 15 år, er part i saken.

Slik vi forstår det er utvalgets flertall og mindretall enige om at barn over 12 år skal ha partsrettigheter, men flertallet foreslår også at alle barn skal ha partsrettigheter i saker som innebærer at barnet må bo utenfor hjemmet. Vi forstår det slik at flertallets forslag henger sammen med forslaget om en barnerepresentasjonsordning.

I utredningens kapittel 31 er det foreslått at barnevernsloven § 12-3 endres ved innføringen av en barnerepresentasjonsordning. I bestemmelsens første ledd heter

det at *alle* barn der det treffes vedtak om at barnet må bo utenfor hjemmet, er part i saken. Det vil si saker om frivillig plassering utenfor hjemmet som hjelpetiltak, akuttvedtak og omsorgsovertakelser.

I punkt 8.1 heter det imidlertid at utvalget foreslår at aldersgrensen for partsstatus senkes fra 15 år til 12 år. Videre foreslås det at § 12-12 endres slik at alle barn skal kunne be om at barneverns- og helsenemnda overprøver alle vedtak om flytting truffet av barneverntjenesten. Det er uklart hvordan forslaget til § 12-12 forholder seg til de to ulike forslagene til endring av § 12-3, eventuelt i hvilken grad det er tale om ulike typer vedtak i de to bestemmelsene. Det vises blant annet til at det foreslås i § 12-3 tredje ledd at barn under 12 år kan innvilges partsrettigheter dersom hensynet til barnet tilsier det, og at barneverns- og helsenemnda kan frata et barn over 12 år partsrettigheter.

Det er mulig at uklarheten skyldes de ulike forslagene fra flertallet og mindretallet. Vi vil derfor ikke kommentere detaljene i lovforslagene siden vi antar at dette vil bli klarere dersom departementet følger opp noen av forslagene.

Det er foreslått at alle barn som ikke skal bo i hjemmet, skal ha partsstatus, se forslag nr. 6 og 7 om overprøving av vedtak.

Lagmannsretten reiser spørsmål om behovet for å gi alle barn som ikke kan bo hjemme, partsstatus uavhengig av barnets alder. Uansett vises det igjen til Dommerforeningens merknader under punkt 7.6.5 når det gjelder behovet for sammenheng i bestemmelsene, slik at dersom barnet skal være part (også for domstolene), men ikke ha fulle partsrettigheter, må dette fremgå klart av lovbestemmelsene.

3) Forslag nr. 10: Lovfesting av momentliste om barnets beste (kapittel 11)

Utvalget har i forbindelse med forslaget uttalt følgende (s. 448):

Utvalget mener at vide rammer for skjønnsutøvelsen medfører en risiko for at prinsippet blir forstått ulikt. Dette kan igjen føre til ulik behandling av barn og foreldre, og dårlig kvalitet på beslutninger og tiltak.

Etter lagmannsrettens syn er det få holdepunkter for at prinsippet om barnets beste i dag forstås ulikt i rettsapparatet. Det kan likevel være hensiktsmessig å innta en momentliste i barnevernsloven § 1-3 om barnets beste. Det må presiseres at listen ikke er uttømmende. Det vises for øvrig også til [Barnekomiteens generelle kommentarer](#) nr. 14, avsnitt 50 og 52 flg.

4) Forslag nr. 26 mv.: Nemnds- og domstolsbehandling av barnevernssaker (kapittel 15)

Lagmannsretten er positiv til tiltak som kan sikre en effektiv, grundig og rask prosess for avklaring av barnets omsorgssituasjon. Samtaleprosess benyttes ikke for lagmannsretten, og vi har derfor ingen ytterligere merknader knyttet til dette.

Det er i forslag nr. 26 fremmet forslag om retningslinjer for nemndas og domstolens behandling av barnevernssaker. Det er allerede i dag gitt slike retningslinjer, men

lagmannsretten støtter etableringen av et dommersammensatt forum for å kvalitetssikre retningslinjer mv. for ytterligere å styrke dette arbeidet. Det er også viktig at det settes av midler til et slikt arbeid.

Utvalget har i punkt 15.7.2 også foreslått at det utarbeides «én nasjonal mal for kommunenes begjæring om tiltak for nemnda, som må benyttes i alle saker [...]. Nemnd og domstol vil være sentrale i utformingen av hva den nasjonale malen skal inneholde.» Lagmannsretten ser det som positivt både at det utarbeides en felles mal samt at domstolene skal medvirke til utformingen av en slik mal.

I forslag **nr. 30** har utvalget foreslått at det innføres krav til, og utarbeides en liste over, advokater som skal kunne representere private parter i barnevernet. Lagmannsretten antar det kan være hensiktsmessig å innføre en slik ordning for å sikre kvaliteten på de advokatene som bistår klienter i barnevernssaker – og peker på at dette også kan bidra til å sikre en mer effektiv prosess samtidig som partene ivaretas på en tryggere og mer rettsikker måte.

Når det gjelder forslag **nr. 34** (punkt 15.7.4) er lagmannsretten positiv til at lagmannsrettens kompetanse i ankesaker gjennomgås. Lagmannsretten er videre enig i Dommerforeningens merknad under dette punktet og viser til følgende vurdering:

Fagutvalget støtter forslaget om en gjennomgang av lagmannsrettens kompetanse i ankesaker. Når saken kommer til lagmannsretten har den allerede vært igjennom en fullstendig behandling i to instanser. En full ankebehandling innebærer at saken trekker ut i tid, med de uheldige konsekvenser det får for sakens parter, særlig for barnet som opplever at deres omsorgssituasjon forblir uavklart. Fagutvalget er derfor enig med utvalget i at det er lite skånsomt for barna og foreldrene at det er lang saksbehandlingstid.

Ny behandling av saken i lagmannsretten innebærer dessuten ny involvering av barnet, noe som kan påføre barnet ytterligere belastning. Det må heller ikke undervurderes hvilken belastning rettslige prosesser påfører biologiske foreldre og andre som skal ivareta barnet, særlig fosterforeldre. Fagutvalgets egen erfaring er at parter ofte gir uttrykk for at «livet settes på vent» så lenge det pågår rettslige prosesser. For barnet, partene og andre involverte i en barnevernssak kan dette få svært uheldig konsekvenser.

Vi vil også peke på at rettslige behandlinger trekker ressurser på et område der ressursene allerede er presset. Ytterligere behandling i rettsapparatet legger beslag på personal fra barneverntjenesten, vitner fra hjelpeapparatet og sakkyndige.

Ved en eventuelle gjennomgang av lagmannsrettens kompetanse vil fagutvalget foreslå at det vurderes om det bør presiseres i tvisteloven § 36-10 at dersom tvangen i tredje ledd bokstav d bare gjelder samvær, er lagmannsrettens kompetanse til å gi samtykke begrenset til spørsmålet om samvær. Det er liten grunn til at lagmannsretten skal behandle spørsmålet om omsorgsovertakelse dersom det kun er grunn til å vurdere samværsordningen på nytt. I dag er dette spørsmålet uavklart.

I forslag **nr. 35** er det foreslått å utrede kortere og mer effektiv saksbehandling i nemnd og domstol. Lagmannsretten støtter også utredning av hvordan saksbehandlingen i inngripende barnevernssaker kan forbedres.

Når det gjelder forslag **nr. 36** om bedre digitale løsninger i nemnd og domstol, er lagmannsretten enig med utvalget i at oppfølging og bevilgning til å få gjennomført lyd- og bildeopptak i domstolene raskt må gjennomføres. Dette vil sikre et bedre avgjørelsesgrunnlag og styrke partenes rettssikkerhet, slik som det også fremgår av utvalgets punkt 15.7.5.

Det er i forslag **nr. 39** foreslått en utredning av barnets rett til privatliv. Ved en juridisk utredning av barns rett til privatliv i behandlingen av barnevernssaker, peker lagmannsretten på behovet for å se sammenhengen mellom de ulike forslagene som utvalget har fremmet, blant annet knyttet til partsrettigheter og innsyn. Det vises videre til Borgarting lagmannsretts høringsuttalelse 30. april 2021 til ny barnelov (NOU 2020: 14).

5) Forslag 43. flg: Sakkyndige i barnevernssaker (kapittel 16)

Når det gjelder utvalgets forslag til sakkyndige i barnevernssaker, tiltrer lagmannsretten Dommerforeningens merknader under dette punktet hvor det heter:

Utvalget viser til at det foreligger lite forskning og kunnskap om barnefaglige sakkyndige, kvaliteten på arbeidet og sakkyndiges bakgrunn og kompetanse. Utvalget mener likevel det er behov for tiltak som kan bidra til mer kvalitetssikret bruk av sakkyndige og mer likeverdig kvalitet på sakkyndige utredninger. Utvalget foreslår blant annet forskriftsfesting av krav til utforming av mandat og innhold i sakkyndiges rapport.

Vår erfaring er at det kan være vanskelig å få tak i sakkyndige, og at de på grunn av andre oppdrag kan trenge tid på utredningene, noe som øker saksbehandlingstiden. Fagutvalget er derfor bekymret for at rigide krav til utformingen av mandatet blant annet kan hindre oppdragsgiver i å spisse mandatet mot de problemstillingene den konkrete saken gjelder, og dermed gjøre oppdragene mer omfattende enn nødvendig.

Vi er videre usikre på noen av premissene som utvalget synes å legge til grunn. Blant annet heter det i punkt 16.5.3 at dommere mangler trening i å vurdere bevis gitt av eksperter. Fagutvalget minner om at det er vanlig med rettsoppnevnte sakkyndige og sakkyndige vitner i mange saker domstolene behandler, ikke bare barnevernssaker. Vi deler derfor ikke utvalgets syn på dommeres manglende erfaring på dette punktet.

Fagutvalget støtter forslaget om at registeret over sakkyndige videreutvikles slik at det framgår tydelig hvilken kompetanse og erfaring den sakkyndige har med ulike sakstyper og målgrupper.

Det er svært viktig av hensyn til barnets beste og av rettssikkerhetshensyn at domstolene har god tilgang til dyktige sakkyndige. Det bør innføres tiltak som kan sikre at domstolen får

mulighet til å vurdere kvaliteten på den sakkyndige som oppnevnes, samt tiltak for å øke tilgang på sakkyndige. Dette er i så fall et langsiktig arbeid som bør prioriteres. Manglende tilgang på sakkyndige er i dag medvirkende til at saker i rettssystemet kan bli forsinket.

Lagmannsretten finner videre grunn til å nevne at forskningsrådet nylig har opprettet et prosjekt om sakkyndighet i barnesaker, herunder også barnevernssaker ([The use of Expert Reports as evidence in Child Protection Decision-Making - Psykologisk institutt \(PSI\) \(uio.no\)](#)). Prosjektet ledes av psykolog Annika Melinder. Dette vil etter hvert styrke kunnskapen om denne type sakkyndighet og bør inngå i vurderingen av hvilke tiltak som er nødvendige på dette feltet.

Det er i forslag **nr. 45** foreslått å forskriftsfeste de sakkyndiges mandat. I forslag **nr. 53** er det foreslått endringer som stiller krav til hva som skal inngå i domstolenes avgjørelser.

Lagmannsretten er positiv til at det gis veiledning for saksbehandling med videre i barnevernssaker. I forslag 45 fremgår det imidlertid at det «forskriftsfestes krav [...] til at det gjennomføres samtaler mellom oppdragsgiver og den sakkyndige om innholdet i mandatet, samt at både barn og foreldre skal få mulighet til å medvirke i utformingen av mandatet og rammene for utredningsarbeidet». Og i forslag 53 at det «innføres krav om at plasseringers antatte varighet skal fremgå av [...] domstolens avgjørelser, dersom det er grunnlag for det» og «tydeliggjøres også i [...] domstolens avgjørelser hvilke endringer som må skje fra foreldrenes side for å kunne få tilbake omsorgen for barnet». Rammene for domstolens saksforberedelse og kravene til utforming av domstolenes avgjørelser fremgår av tvisteloven og rettspraksis. Dersom det er aktuelt å lov- eller forskriftsfeste krav som går ut over dette, bør dette utredes grundig.

6) Forslag nr. 66: Gjennomgang av tvangsregelverket (kapittel 18)

Lagmannsretten er positiv til utvalgets forslag om en gjennomgang av reglene for rettigheter og bruk av tvang på institusjon for å sikre at disse er i tråd med EMK, Barnekonvensjonen og rettspraksis i EMD og Høyesterett.

Borgarting lagmannsrett

Marianne Vollan
førstelagmann

Tonje Vang
lagmann